

POLEĆ (24) *sb m i f*

m (14), *f* (2), *m a. f* (8); *m* *Murm* (2), *ZapWar* (2), *RejRozpr* (4), *RejWiz* (3), *BielKron*, *KlonFlis*, *KlonWor*; *f* *Mącz* (2). [Do poszczególnych rodzajów zaliczono też użycia bez wykładników rodzajowych z tekstów, w których jest zaświadczony jeden pewny rodzaj (tj. dla *m* typ: ten polec oraz formy sg *G*, *I*, *L*, *pl N*, *A*; dla *f* typ: ta polec).]

polec; polc- z tekstów nie oznaczających ó (z wyjątkiem [I *pl* polciami]).

sg *N* polec (9). ◇ *G* polcia (6). ◇ *A* polec (3). ◇ *I* polci(e)m (1). ◇ *L* polciu (1). ◇ *pl N* polcie (1). ◇ *G* polci (1). ◇ *A* polcie (2). ◇ [I polciami.] ◇ [du *N* (cum nm) polcia. ◇ *I* (cum nm) polci(o)ma.]

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

Wielki kawał mięsa, stanowiący połowę ubitego i rozkrojonego wzdłuż zwierzęcia, albo słonina oddzielona od tego mięsa; niekiedy: duży płat mięsa lub słoniny; *succidia Murm*, *Mymer*¹, *BartBydg*, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *lardum Murm*, *BartBydg*; *pinguedo porci, cuti adherens BartBydg*; *dimidiatus, porcus, tergum, targus Cn* (24) : *RejRozpr H2v* [2 r.]; *RejWiz 92*; *IEden* laik nie vmiał kęfá po łácinie/ [...] Ten pytał á co to iest powiedzcie mi lárdum. Powiedzieli iż polec *RejFig Cc6*; Nuž thež wieprká choćbyś też zań dał polkopy/ więcz go chwałthem młotem/ y czyni możesz przez látho rozetkác/ á pothym málo mu ziárná dodawłzy/ áliż ty kopę zá polec/ a drugić y z drobnemi rzeczámí zoltánie w zyfkú. *RejZwierc 109*, *108*; Polcie też w domu z niemáłą poćiechą Wifzą pod ftrzechą. *KlonFlis Cv*; [*InwSzlachKal 1573 nr 28*; *Zabito wieprzów 9*, z których polci 6, sadeł 3 *InwBiskWłocł 1582 267*; tedy Pan Bóg znać dáie y przełtrzeğa/ áby fye ludzie ná pieczy mieli/ á to wiedzieli/ żeć to iuž látá nie oné/ [...] które złotémi álbo tłuftémi zwano/ [...] álbo iáko báby plotą/ kiedy z kiełbas płoty pleciono/ á polciami y gomołkami domy pobijano/ á mléko y miód rzákami płynął *JanWróz 24*].

Wyrażenia: »polec mięsa« [szyk zmienny] (8): *Tarmus vermis lardi. eyn made Robak* wpolcyu myęfá álbo włonynach. *Murm 102*, *160*; *Mymer*¹ 41v; *Iakom ya wdomw iego na wielkiem sokołowie czasszw nocnego nyevkradlem pol pyatha polcia myassza ZapWar 1545 nr 2630, 1528 nr 2468*; *BartBydg 153*; *Calep 1024a*; [In *Chociszewice* [...]. *Gomótek 7 mendeli* [...], dwiema polcioma mięsa, dwiema sadły [...] *InwSzlachKal 1568 nr 19*; item wołowcom, którzy po woły do Rusi z [S]migielskim chodzili, mięsa półpolcia [dałem] *InwBiskWłocł 1582 147*; mięsa wieprzewego polci 2. *InwMieszcz 1583 nr 248*; polec mięsa poczęty oszacowali za 2 tal. *InwMieszcz 1599 nr 304, 1552 nr 46*].

»polec słonin(y), [sadła]« (2): *ZapWar 1528 nr 2468*; *Lardum, dicitur pinguedo porci, polecz słoniny, cuti adherens BartBydg 79b*; [polec słonin już poczętych *InwMieszcz 1580 nr 228*; Pod dachem w komorze 2 polcia mięsa i 2 sadła *InwMieszcz 1585 nr 265*].

Szereg: »polec, sadło« (1): [*Złodziej*] *Bierze co komorá ma* [...]. *Bierze wieyfskie vboftwo/ płotno y przędziwo: Polcie/ lądło/ ná žimę zchowáne wárzywo. KlonWor 35.*

Przen (2) :

Zwrot: »tłusty polec mazać« = *dawać prezenty bogatemu* (1): (*did*) *Woyt [mówi do Pana]*. (–) *Miły pánie bog żeć záplác Snadzby tobie lepiey [zamiast Plebanowi] geś dáć Kiedybyś nam ták chciał kázác Niž ten tłufty polec mázác RejRozpr B2.*

a) *Zysk* (1) :

[*Wyrażenie*: »tłusty połec«: Závždy bowiem v dobrego y vřtávicznego gořpodarzá/ [...] wízytek folwárk ná wízytko bogáty. [...] Nuż zász Ogród/ lámíř Oracze práwie drugim tłúftym połciem przeżywáią. *CiceroBBud* 27.]

Szereg: »połec, sadło« (1): Wízytko [tj. *každy*] gđzye może pędzi do cechu řwoiego/ Co iáko wieprza tuczá nędzníká márnego [tj. *człowieka*]. Lecz íście nie dla niego/ dla połciá/ dla řádlá/ Ták řie márna wřzeteczność w ludzki naród wiádlá. *RejWiz* 174v.

a. *O ludzkim mięsie* (1) :

Zwrot: »połcie solíc« (1): [*ludożercy*] rzczeni Kánibales od přow/ bo iedzą ludzkie ciáľá iáko pří [...] / połcie řolá ku chowániu iáko wieprzowe. *BielKron* 441.

a. *Ćwiartka ubitego zwierzęcia, zwłaszcza tylna, szynka* (3) :

Wyrażenia: »połec mięsa řwiniego« (1): Succidia, Połec mieľá řwiniego řolona/ řzoľdrá wieprzowego mieľá. Vel etiam Cáľa řtroná mieľá wieprzowego. *Mqcz* 426d.

»połec solona« (1): *Mqcz* 426d cf »połec mięsa řwiniego«.

Szereg: »połec, (albo, vel) řzoľdra« [*řzyk 2:1*] (3): Perna, d(icitu)r media pars carniū porci, polecz vel soldra *BartBydg* 112; Succidia, Solona řztuká mieľa řwiniego/ řzoľdra/ albo Połec. *Mqcz* 30b, 426d.

b. *Wkrojnie do potrawy kawałki tłustego mięsa lub słoniny* (2) : Tákíeř groch [*nie jest podawany*] bez mářřaľká álbo bez czeľáďzi [tj. *bez potraw towarzyszących*]/ Gđyř go s połciem á z iágly czáľem zyeść nie wáďzi. *RejWiz* 15.

Przysłowie: Bo řľáby polak ná trawie [tj. *w pojedynku*] Gđy niemáľz połciá wpotráwie *RejRozpr* I4v.

Synonimy: *lardum*; **a.** *czwierć, řzoľdra*.

Cf **POŁTA**